

7. Гончаренко, Т.Л. Дослідження стану готовності вчителів фізики до проектування навчального процесу / Т.Л. Гончаренко // Професіоналізм педагога в контексті європейського вибору України: якість освіти – основа конкурентоспроможності майбутнього фахівця : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Ялта, 22-24 вересня 2011 р.) / МОНмолодьспорту України, МОНмолодьспорту АР Крим, РВНЗ КГУ. – Ялта : РВНЗ КГУ, 2011. – С. 85-88.

УДК 371.134: 372.853

*Гончаренко Тетяна Леонідівна
лаборант кафедри фізики,
аспірант загально-університетської кафедри педагогіки та психології
Херсонський державний університет*

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Проблема готовності особистості до професійної діяльності активно досліджується сьогодні у зв'язку з співвіднесенням її з процесом формування і становлення майбутніх спеціалістів для різних галузей професійної діяльності. Оцінка готовності вчителя до педагогічного проектування й навчально-виховної роботи в існуючих соціально-економічних умовах є основним показником його професіоналізму.

Питанню формування готовності вчителів до професійної діяльності присвячені роботи В.П. Беспалька, Н.В. Кузьміної, В.М. Монахова, А.І. Ніжнікова, І.П. Подласого, В.І. Урського та ін.. Різні аспекти готовності вчителів до педагогічного проектування досліджені в наукових роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як В.С. Безрукова, В.М. Монахов, Г.А. Монахова, О.В. Морева, Є.В. Оспеннікова, Т.Ю. Подобедова та ін..

В опрацьованих джерелах *готовність* розглядається як:

- активно-діяльнісний стан особистості, установка на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання; складне інтегративне утворення, що включає мотиваційний, емоційно-вольовий, пізнавальний компоненти [6].

- вибіркова, прогнозована активність особистості на етапі її підготовки до діяльності; виникає як результат визначення професійної мети на основі усвідомлених потреб і мотивів (М.І. Дьяченко, Л.А. Кандибович) [3].

Готовність особистості до діяльності виявляється перш за все в її здатності до організації, виконання і регулювання своєї діяльності. Структура готовності до педагогічної діяльності включає такі компоненти: *мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний компонент*. [6]

Р.І.Кузьмінов виділяє наступні критерії готовності спеціаліста до проектувальної діяльності: *мотиваційна готовність* (потреба, мотиви, ціннісні настанови), *теоретична готовність* (методологічні, наукові, професійні знання), *практична готовність* (набір дій, пов'язаних з: розробкою проекту та його організацією; виділенням об'єктів проектування; співвіднесенням власних можливостей та вимог до реалізації проекту; цілепокладанням і досягненням поставлених цілей; відбором та структуризацією змісту навчання; вибором форм, методів та засобів навчання; нормуванням організаційних процедур у просторі та часі), *творча готовність* [4].

Ми згодні з Г.А.Монаховою [5], що готовність до професійної діяльності вчителя і до її компоненту - проектувальної діяльності визначається низкою педагогічних умінь, які характеризуються свідомим характером виконання дії з можливістю переходу у творчість. У кожного вчителя рівень сформованості проектувальних умінь різний і може варіювати від низького, для якого характерним є фрагментарне володіння знаннями про структуру проектувальної діяльності і зміст кожного її компонента, до високого, характерними ознаками якого є здатність до самостійної розробки педагогічного проекту, який відповідає вимогам до всіх етапів даного виду діяльності.

Нами проведено експериментальне дослідження, головним завданням якого було виявлення рівня таких ознак підготовленості до проектування навчального процесу, як усвідомлення факторів, що відіграють вирішальну роль в цій підготовці, спрямованість мотивів проектувальної діяльності, виявлення знань про проектувальну діяльність, види, рівні та етапи педагогічного проектування [1,2], виявлення реальної спроможності викладачів проектувати навчальний процес з фізики на різних рівнях [2], яка пов'язана з умінням визначати стратегічні, тактичні та оперативні цілі навчального процесу

[1, 2]; виявляти труднощі, що виникають під час проектування навчального процесу, та засоби, необхідні для підвищення власного рівня готовності до проектувальної діяльності.

У анкетуванні прийняли участь 124 респондента - вчителі фізики загальноосвітніх шкіл м. Херсона та Херсонської області. Результатом опитування стала інформація, обробка якої дала нам можливість судити про вихідний стан підготовленості педагогів до проектувальної діяльності. Зокрема, було встановлено, що *не дали відповіді на питання*: що таке педагогічне проектування - 67 % опитаних, які види педагогічного проектування - 76%, скільки етапів включає педагогічне проектування - 57 %, які види цілей може проектувати вчитель при вивченні предмету - 57%. Означене дало підстави для висновку, що більшість опитуваних не має достатньої поінформованості з основ педагогічного проектування. Дослідження практичних умінь вчителів виявило, що *не дали відповіді на питання*: про наведення прикладів стратегічних, тактичних та оперативних цілей - 58% опитаних; 94% викладачів не реалізувало основну вимогу цілепокладання – діагностичність цілей, яка передбачає одночасний опис цілей, завдань та способу їх вимірювання, а також й оцінки ступеня реалізації. 57% респондентів вважає проектувальний компонент професійної діяльності вчителя найголовнішим у його підготовці. 90% респондентів вважає, що готовність вчителя до педагогічного проектування впливає на якість навчання учнів та висловили бажання набути досвіду з проектування навчального процесу. Серед необхідних для здійснення проектувальної діяльності знань 90% опитуваних назвали педагогіку, психологію, методику фізики. До труднощів, що виникають під час проектування навчального процесу з фізики, опитувані віднесли: недостатньо знань - 34%; недостатньо вмінь - 34%; відсутність досвіду - 19%; відсутність зразків діяльності - 25%; слабка підготовка у ВНЗ - 11%; недостатньо методичної літератури - 24%. Серед літератури, якої не вистачає вчителям під час проектування навчального процесу: методичні розробки з предмету – 35%; літератури з педагогіки - 38%; розроблені інформаційні середовища – 53%.

Серед шляхів підвищення рівня готовності до проєктувальної діяльності в процесі навчання у ВНЗ опитувані відмітили: введення додаткової інформації про проєктування педагогічних систем, процесів, ситуацій у зміст предметів психолого-педагогічного циклу - 20%; спецкурсу з педагогічного проєктування навчального процесу з фізики - 84%; 3 - проведення тренінгу з педагогічного проєктування - 32%.

Підводячи підсумки можна сказати, що більшість учителів не усвідомлюють сутності проєктування навчального процесу, особливо проєктування цілей, це зумовлює нечіткість і дезорієнтацію їх у виборі змісту, форм та методів організації навчального процесу з фізики. У свою чергу це впливає на якість навчання школярів. Більшість вчителів фізики: не мають досвіду з проєктування навчального процесу з фізики на всіх рівнях: не можуть визначати стратегічні і тактичні цілі навчального процесу; вважають недостатньою підготовку у ВНЗ до проєктування навчального процесу у школі; вважають за потрібне розширення підготовки майбутніх вчителів у ВНЗ; вважають, що готовність вчителя до проєктування впливає на якість навчання учнів; хотіли б набути досвіду з проєктування навчального процесу.

Подальші розвідки у даному напрямі ми пов'язуємо з обґрунтуванням моделі підготовки майбутніх учителів фізики до проєктування навчального процесу та засобів її реалізації у практиці навчання студентів.

Резюме. У статті розглядаються питання готовності вчителів фізики до проєктування навчального процесу. Наводяться результати аналізу анкетування вчителів фізики з вивчення їх готовності до проєктування навчального процесу.

Ключові слова. Педагогічне проєктування, навчальний процес з фізики, готовність до проєктування, вчителі фізики.

Резюме. В статье рассматриваются вопросы готовности учителей физики к проектированию учебного процесса. Приводятся результаты анализа анкетирования учителей физики по изучению их готовности к проектированию учебного процесса.

Ключевые слова. Педагогическое проектирование, учебный процесс по физике, готовность к проектированию, учителя физики.

Summary. In article discusses issues associated with the readiness of teachers of physics to the design of the educational process. Given the results of the analysis of questionnaire survey of teachers of physics to the study of their readiness for the design of academic process.

Keywords. Pedagogical design, educational process in physics, a willingness to design, physics teacher.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко Т.Л. Інформаційна підтримка курсу «Проектування навчальних середовищ з фізики» / Т.Л.Гончаренко, В.Д.Шарко // Інформаційні технології в освіті: Збірник наукових праць. Випуск 9. – Херсон: Видавництво ДХУ, 2011. – С.123-130.
2. Гончаренко Т.Л. Підготовка вчителя фізики до різних рівнів проектування навчального процесу / Т.Л.Гончаренко, В.Д.Шарко // Засоби і технології сучасного навчального середовища: Матеріали конференції, м. Кіровоград, 20-21 травня 2011 року. /Відповід ред.: С.П.Величко. – Кіровоград: ТОВ «КОД», 2011 – С.27-29.
3. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И.Дьяченко, Л.А.Кандыбович. – Мн.: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
4. Кузьминов Р.И. Формирование готовности студентов к дидактическому проектированию в процессе профессионально-педагогической подготовки в вузе [Электронный ресурс]: Дис. ... канд пед.наук: 13.00.08. М.: РГБ, 2005 (Из фондов Российской Государственной библиотеки). Режим доступа: <http://diss.rsl.ru/diss/05/0015/050015023.pdf>
5. Монахова Г.А. Теория и практика проектирования учебного процесса как ведущего компонента профессиональной деятельности учителя [Текст]: Дис. д-ра пед. наук: 13.00.08.-М.: РГБ, 2003 (Из фондов Российской Государственной библиотеки)

6. Уруський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності:
Методичний посібник. / В.І. Уруський – Тернопіль: ТОКІШПО, 2005. – 96 с.